Cuvînt înainte

Chestiunea originii speciei umane nu mai ține doar de paleontologi. Cel interesat de apariția – în cursul evoluției – a unei trăsături fundamental umane precum limbajul nu se poate limita la studiul fosilelor. Pentru a înțelege cauzele pentru care strămoșii noștri au ajuns a fi dotați cu capacitatea vorbirii este esențială stabilirea unui model cognitiv al comportamentului lingvistic. În lumina unui astfel de model devine posibilă urmărirea căii de la structura la funcția biologică și, pe această bază, decelarea condițiilor particulare ce-au permis acestei funcții să fie atît de avantajoasă pentru deținătorii ei.

În ultima vreme s-au produs progrese remarcabile la nivelul științelor cognitive. Cel mai caracteristic aspect al perioadei actuale este deschiderea acestora față de chestiuni care, odinioară și în mod tacit, erau considerate interzise. Astfel, în cadrul propriu cercetărilor asupra cogniției, putem studia acum emoțiile sau conștiința, fapt de neconceput cu puțini ani în urmă. În mod paradoxal, chestiunea originii filogenetice a limbajului este, și ea, una dintre aceste teme noi.

În mod obișnuit, studiul științific al fenomenelor mentale este motivat de dorința de a înțelege felul în care se produc comportamentele umane, renunțînd la invocarea vreunui principiu magic – fie că este vorba despre suflet, despre energie psihică sau despre elan vital. Metoda de bază constă în a analiza *structura* acestor comportamente și a le căuta factorii determinanți de la nivelul biologiei individului și al capacităților sale de învățare. Astfel, în cazul limbajului,

BDD-B812-02 © 2017 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

cercetătorii analizează structurile fonologice, sintactice, semantice, precum și structura circuitelor neuronale care fac limbajul posibil. Pe de altă parte, științele cognitive nu sînt preocupate de chestiunea *funcției*, în sens de funcție biologică, deși, atunci cînd se studiază comportamentul animal, această chestiune apare încă de la început. De ce ar constitui ființa umană o excepție? Sîntem ființe biologice, rezultate ale evoluției. În cea mai mare parte a lor, comportamentele noastre nu sînt diferite calitativ de cele ale strămoșilor noștri vînători-culegători. Precum în cazul tuturor animalelor, aceste comportamente nu sînt posibile decît în măsura în care au capacitatea de a îndeplini o funcție biologică.

Limbajul se plasează în centrul preocupărilor științelor cognitive. Deși structura sa a fost obiectul a numeroase studii, nu se poate spune același lucru și despre funcția sa. Lipsa de cunoștințe cu privire la funcția limbajului este cu atît mai regretabilă cu cît modalitatea noastră de comunicare spre a transmite idei și judecăți pare a fi unică în regnul viu. De ce noi deținem această capacitate, iar alte specii nu?

Sînt convins că introducerea sistematică a perspectivei evolutive în științele cognitive poate genera transfomări majore la nivelul înțelegerii pe care o avem asupra ființei umane. Extrăgînd anumite trăsături structurale ale limbii din necesitatea unei funcții biologice, perspectiva evolutivă permite reducerea complexității fenomenelor viului, adesea aducînd coerență acolo unde nu exista. Care este necesitatea biologică a limbajului? Aceasta este una dintre chestiunile pe care lucrarea de față va încerca să le abordeze în mod direct.

Comunitatea științifică este pe cale să reintroducă filogeneza în studiul cogniției. În clipa în care scriu aceste rînduri, mă ocup de

BDD-B812-02 © 2017 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)

organizarea celei de treia conferințe internaționale asupra evoluției limbajului, care trebuie să aibă loc în anul 2000, la Paris, fapt care mă îndrituiește să constat creșterea constantă a interesului oamenilor de știință față de filogeneza limbajului. Recent, au fost publicate mai multe lucrări asupra evoluției limbajului. Pe unele dintre acestea voi avea ocazia de a le cita. Sper că întîlnirea dintre biologia evoluționistă și științele cognitive – care, în momentul de față, capătă forma unui șoc, dată fiind opacitatea care a existat de-a lungul anilor – va fi de durată. Principalul scop al acestei lucrări este să contribuie la această întîlnire și să-i dovedească rodnicia.

Multe dintre ideile prezentate în această lucrare s-au plămădit pe parcursul discuțiilor pe care le-am avut cu participanții la conferințele precedente asupra evoluției limbajului. Îi mulțumesc lui Chris Knight, pentru încredere și pentru posibilitatea de a fi în preajma cercetătorilor din domeniu.

Țin să-i mulțumesc călduros lui Jean-Bernard Auriol, Laleh Ghadakpour, Olivier Hudry, Philippe Monnier și François Yvon, pentru ajutorul lor prețios și pentru încurajări. Am încercat să le urmez sfaturile, spre a ameliora coerența și calitatea ideilor pe care le prezint. Scrierea acestei cărți, un subiect care m-a pasionat de foarte multă vreme, îmi oferă ocazia de a mulțumi părinților mei, Robert Dessalles, care, pe cînd eram copil, mi-a explicat principiile evoluției omului, și Fernande Dessalles, care m-a sfătuit și m-a încurajat în scrierea acestei cărți.

Obiectivul acestei lucrări este de a oferi o imagine coerentă și argumentată asupra condițiilor în care a apărut limbajul. Cititorul va găsi aici unele idei inedite și care sper că îi vor stimula spiritul critic.

BDD-B812-02 © 2017 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 14:00:56 UTC)